

Skårup Fjernvarme gennem 50 år

I anledningen af Skårup Fjernvarmes 50 års jubilæum vil vi her bringe værkets historie i ord og billeder.

Af Richard Sørensen. 2014

Vi havde i mange år haft et sogneråd hvor der sådan set ikke skete ret meget andet end der blev passet godt og grundigt på pengene, og den daglige drift af sognet blev holdt i gang, men ingen nye tiltag. I 1958 begyndte det med lidt oprør, idet en upolitisk borgerliste fik lavet lidt ravage, med det resultat at bl.a. Lily Schmidt Nielsen kom i rådet. Fru Schmidt Nielsen som man sagde, kom fra rektor boligen på seminariet. Det var her der blev dannet grøbund med andre grupperinger i sognerådet, med det resultat at 4 år senere bragede borgerlisten ind med 4 mandater, og nu skulle byen vågne, og fru Schmidt Nielsen blev Fyns første kvindelige sognerådsformand, idet der nu kunne laves flertal med socialdemokraterne. Seminariet stod for at skulle udbygges, skolen skulle udvides, det var godt nok statslige institutioner, men så kom ideen fra sognerådet om at etablere en fjernvarmecentral lige som så mange andre steder. Ligeledes var der planer om at udstykke 50 grunde i Traverskiftet, samt bygge et plejehjem helst her midt i byen, og et kollegium var også under udarbejdelse. Schmidt Nielsen udtaler til avisen, at man ikke kan være bekendt at have de gamle boende på det gamle hjem ude på Skårupørevej. Alle disse tiltag skulle gøre en fjernvarme rentabel hvis disse bygninger og huse blev tilsluttet, og så ca. 50 ejendomme i byen. Schmidt Nielsen der er drivkraften i det her projekt, men selvfølgelig skal hun have nogen til at bakke op, og nogen med teknisk forstand, men som så mange andre ting er det også her, der er frivillige der går ind og hjælper med at kontakte byens husejere og skal overbevise dem om at de skal med på det her nye tiltag der hedder fjernvarme. Folkene der gik rundt til husejerne var John Hansen senere fjernvarmemester, Arne (smed) Nielsen, ingeniør Frede Andersen som var hyret som konsulent udefra, Bertel Møller som senere blev hædret for at have skaffet flest brugere, og så var det A.T. Møller fra smedefirmaet i Svendborg af samme navn, men han så vel mulighed i at få arbejdet med rør i jorden. Udvalget bestod også af seminarielektor og rådsmedlem Søren Hebsgaard og kommekassere Flemming Grube. Der blev arbejdet på livet løs og den 24 marts 1964 kunne sognerådsformand Lily Schmidt Nielsen underskrive

igangsætnings tilladelse af Skårup Fjernvarme, og centralen skulle ligge på det åbne areal lige udenfor byen.

Som før nævnt, så A.T. Møller Svendborg sikkert frem til det her rørlednings arbejde, men selve forsynings anlægget der skulle stå i bygningen var der faktisk kun to firmaer der var eksperter i at lave, og de to dækkede stort set hele Danmark, så det har jo været et af dem der lavede Skårups anlæg, uden at der kan sætte navn på. Selve bygningen kunne der godt være lokale arbejdspladser i, så måske var det derfor tømrermester Bertel Møller var agitator. Årene fra hvor det hele startede og frem til 1970 var det et kommunalt foretagende derfor er mange af oplysningerne indtil nu fra avisartikler og interview af nogle af de få personer der er tilbage fra den tid. Der foreligger ingen forhandlings protokoller idet det så evt. skal findes på landsarkivet i referater fra de enkelte sognerådsmøder, hvis det er muligt.

Der blev tegnet det fornødne antal omkring 50 huse og gravearbejdet kunne gå i gang og blev udført af Marius Pedersen Ferritslev så vidt der huskes. Det var en stor rende der skulle til fordi der skulle nedlægges en cementkasse rørene blev placeret i, derefter en tilsvarende kasse ovenpå som låg, hvorpå der blev fyldt med isolerende skum. Det var det bedste man kendte, men efter en del år, viste det sig at der kunne trænge fugt ind og skummet var ikke så godt, man kunne tydelig se på gaderne hvor rørene lå.

I dag er alle rør udskiftet med de nye højisolerede rør med kapsel omkring, så der ikke kan trænge vand ind. De to første huse der kom med var P.A. Wedelsvej 14 og derefter no. 12. P.A. Wedelsvej var ny udstykket på det tidspunkt. Da man endelig var kommet så langt at der kunne komme varme i radiatorerne var vi nået til den 1. oktober 1965. Men for at der kunne trykkes på startknappen var der jo nød til at være noget teknik. Alt det var selvfølgelig bygget i det halvandet år der var gået fra underskrivelsen. Og hvad var det? En bygning med noget teknik og et stort fyr der brændte noget tyk olie af med en masse røg der skulle op igennem den 34 m. høje skorsten muret op i gule sten. Der skulle selvfølgelig være en ordentlig indvielse og sognerådsformanden skulle starte det hele.

Sognerådsformanden var som nævnt Lily Schmidt Nielsen. Lily og nogle mænd holder et møde nogle dage forinden starten, her siger nogle af mændene at de godt tør kravle op af trinene uden på skorstenen, det tør Lily også siger hun, men da dagen oprandt, var der kun Lily der stod ved. Hun kravlede op i skorstenen sammen med murermesteren og kom i fjernsynet, og sådan blev fjernvarmen sat i gang.

Men hvordan betalte man sine 6 rater? Ikke på betalings service, for det var der ikke noget der hed, man havde et lille hæfte med 6 blade, som man kunne gå hen i Svendborg Bank på Stationsvej med, så kunne man lægge beløbet kontant så rev banken det halve af siden af til dem selv, og stemplede betalt på den anden halvdel.

De næste år steg forbrugertallet stille og rolig, vi skal huske på at der var rigtig mange der havde fået installeret centralvarme i årene op til, og nu skulle de overbevises om at de skulle sælge deres næsten nye koksfyre for at gå med i fjernvarmen, og argumentet var, at det måske var billigere fordi folk så ikke skulle have skorstensfejer, eller et andet fyre en skønne dag når det gamle var slidt op, de skulle heller ikke have plads til koks og dermed svineriet når der skulle fyres. Det med at fyre billigere var der meget diskussion om især de første år.

I 1960'erne var der sket meget i Skårup og sidst i 60'erne blev det aktuelt med kommunesammenlægning, om det var det der gjorde at kommunen ikke mere ville drive fjernvarmen mere ved jeg ikke, men det er vel heller ikke en kommunes opgave at sørge for varme, og da slet ikke når vi skulle være en større kommune. Derfor blev selskabet "Skårup Kommunale Fjernvarme" overdraget til andelsselskabet Skårup Fjernvarme den 1-4-1970, og den første bestyrelse med Søren Hebsgaard som formand blev til.

De øvrige var E. Piel Christensen, Bent Åge Rasmussen (senere skolemester på friskolen) Arne (smed) Nielsen og gartner Arne Sig, alle valgt på den stiftende generalforsamling d. 8-1 1970. Bestyrelsen overtog et lån på 240.000 kr. til 9½ % og et lån på 125.000 kr. og låner af kommunen 9999 kr. til en restgæld. John Hansen som havde været med til at skaffe brugere fortsætter som varmemester. I 1970 ville det koste 1000 kr. at få data centralen til at føre regnskab plus en ført kasse journal til 4.000 kr. det var alt for meget, for revisor Munch kunne klare det for det halve, det viste sig dog at ikke alt var med, f.eks. brug af forskellige blanketter, og derfor kom manden med de 3 kasketter

som vi kalder ham, E. Piel Christensen til at være regnskabsfører, han kunne gøre det langt billigere. Snart begyndte folk i nabolaget at klage over røg og nedfald af sodpartikler, og det var altså ind imellem ret kraftig og gjorde stor skade på biler, fliser og vasketøj. Man fik langt om længe en ingeniør til at se på forholdene, efter at nogle naboer var mødt op til et bestyrelsesmøde. Ingeniøren anbefalede at temperaturen blev sat op, og der skulle måske indsættes nogle såkaldte snegle ved skorstenen. Det skulle kunne hjælpe. Det var også året hvor man gik fra 4 gange måleraflæsning til 2 gange om året. Tilslutningsafgiften blev sat til 2780 kr. og olieprisen stiger til 185 kr. pr. ton. hvilket bevirker, at folk bliver nød til at indbetale en ekstra rate. Det var vel begyndelsen til oliekrisen et par år senere, men det var der ingen der vidste endnu.

Udbygningen af Skårup by var også kommet godt i gang på det tidspunkt det var især Traverskiftet der var en kommunal udstykning, hvor fjernvarmen gerne ville have tinglyst, at alle huse skulle med på varmekædet. Denne tinglysning ville byrådet ikke være med til, nu er vi jo slået sammen med Svendborg. De første huse går dog frivillig med. 1971 nu er absolut sidste udkald for fjernvarmen hvis de vil have rør i vejen inden færdiggørelsen af vejen, får de af vide ude fra kommunen, og fjernvarmen svarer ved at spørge kommunen om de vil låne værket 90.000 kr. til en del rørlægning. Det vil de ikke, men tilbyder nu, formentlig for at få fjernvarmen udbredt, at kautionere for 300.000 kr. og pålægger nu alle at være aftagere, det drejede sig om ca. 30 grunde mere. Oluf Ringsvej var udstykket tidligere af tømrermester Johannes Jensen med eget fyr, men et par grunde nede omkring børnehaven bliver også koblet på, samt nogle grunde overfor hallen, så nu er der 242 andelshavere. 26 bliver tilsluttet i 1973, det er hovedsagelig Traverskiftet der nu er ved at være bebygget, dertil kommer 6 huse i byen.

Nu sætter oliekrisen, som mange husker endnu ind med billøse søndage m.m. ind, nu skal der spares på olien der blev lavet restriktioner på hvor meget olie der kunne købes. Fjernvarmen ville simpelthen få færre tons olie leveret, og det var til en pris af 509 kr, pr. ton. Selv for den ellers billige fuelolie, og andelshaverne måtte igen betale en ekstra rate. I 1974 blev restriktionerne ophævet, men der blev opfordret til at spare, varmeprisen var nu 3 kr. pr. m³, startprisen i 1965 var 1,20 kr. pr. m³ plus 1 kr. i fast afgift for hver 3 m² rum. Læg mærke til afregningen var pr. m³ vand der løb gennem varmemåleren.

Denne afregningsform gav nogle klager, især nu hvor varmen var blevet dyrere, fordi folk i yderområderne bl.a. Åbyvejen brugte flere m³ fordi vandet var afkølet inden det nåede disse områder, men der var endnu ingen anden måde at afregne på, og bestyrelsen ville ikke give rabat. Derimod blev det diskuteret i bestyrelsen om Skårup skulle have et forbrændingsanlæg til halm, men man enedes om at byen havde en god og billig varme. Det er også her i 1974 at man monterede en stålspid på skorstenen.

Det viste sig imidlertid at der måtte tilkaldes en skorstens murer, for der trængte til store reparationer indvendig i skorstenen, de øverste meter var tæret af sod. Men dagen kom hvor spidsen kunne monteres. Om det er rigtig eller ej ved jeg ikke, men snakken i byen gik hurtigt på at denne stålspid kunne sende sod og røg længere op i atmosfæren og derved forurene mindre i nærområdet, og jeg tror der var noget om snakken, der var nemlig klager næsten konstant over sod nedfald. Samtidig med skorstenen blev der opsat en supplerende kedel til den nette sum af 235.000 kr. I 1975 oplyses på generalforsamlingen at værket bruger 1190 ton olie à 523 kr., og der vil blive indført nye kort til selvaflæsning, bestyrelse må også indrømme at der stadig er klager over sod plage. Nogle påstod at varmemesteren sendte sod og skidt op igennem skorstenen når han skulle rense, det var den letteste måde at komme af med skidt. Det så altså også sådan ud engang imellem. I det hele taget var der ved at opstå problemer imellem varmemesteren og bestyrelsen. Vi er nået til 1976 hvor bestyrelsen tager kontakt til hallen og seminariet om tilslutning. Folk i byen må vel være nogenlunde tilfredse for i disse år er der kun 3 til 8 andelshavere der møder til generalforsamling. Vesterled bliver udstykket hvorved der kommer 6 huse med i 1978. Der klages stadig over sod plage, som nu søges løst med et forsøg hvor olie og vand blandes, det hjalp heller ikke så meget.

I 1978 blev der anskaffet en stålkran der skulle monteres i hele skorstensens højde, kernen kom i kun 2 dele, så kranen skulle nå op i godt 50 meter for at kunne hejse rørene ned i skorstens piben, den sag klarede B.M.S. Da det hele var gjort klar viste det sig, at der igen var noget tæring øverst i piben, skorstens mureren blev tilkaldt for at reparere, kranfirmaet måtte pakke sammen og komme igen et par dage efter, men så lykkedes det hele. Året efter gik det ikke mere med varmemesteren og han blev opsagt pr. 31-7 1979 og til stillingsopslaget modtog bestyrelsen 60 ansøgninger. Bestyrelsen

overvejede også at gå over til at få ført regnskab på EDB, men det var endnu for dyrt. Kaloriemålere som vi kender i dag er også alt for dyre endnu, så brugere i yderdistrikterne må stadig finde sig i at bruge lidt ekstra m³ da temperaturen er lavere her. Det viser sig også at flere brugere har lavet tilbygninger som de ikke betaler fast afgift af, eller m² pris som var gældende dengang. Den nye varmemester tiltræder og hans navn er Lenardt Bærholm. Lenardt går hårdt i gang og får det følgende år rettet op på en masse ting, han vil dog gerne have en personsøger, en lille dims som engang var moderne, så telefonen kunne sende besked hvis nogen ringede, sådan en dims kostede altså 3200 kr. dengang, men den blev bevilget, der var ikke noget der hed mobiltelefoner endnu. Der blev ligeledes sendt et tilbud til seminarieret om tilslutning, men det havde ikke interesse endnu. Bestyrelsen arbejdede også med et tilbud om kulfyring, men det kræver en meget stor investering. Et andet emne der blev diskuteret var folks køb og brug af brændeovne, hvad med den varme som folk så ikke købte? Ja der var ligefrem nogen der mente, at endten forbyder man brændeovne, eller også skulle brugeren stadig betale et eller andet for den varme de ikke købte af værket. I 1980 får Skåruphallen fjernvarme tilbud, men der går et par år inden den kommer med. Nu går 1. etape af udstykningen i Østermarken i gang, og der forhandles om indlæggelse af fjernvarme, men efter forhandlinger og en retssag skal bygherren betale hovedledning og indskud for hver lejlighed, det vil han ikke og har i mellemtiden hørt om at gassen er på vej, og meddeler at der kommer gas i området, i første omgang med en stor tank, indtil en hovedledning kommer til byen. Byrådet besluttede i 1982 at det kunne blive et gas område, da det også er en kollektiv varmeform og ikke forurenende. Det var lidt af et chok for værkets bestyrelse. Et nyt problem opstår, nemlig at Brugsen nu bruger genvinding af varme fra køleanlægget, er det tilladt spørger nogen? Ja det er det, bare de betaler det samme i fast afgift siger bestyrelsen.

I 1981 er der stadig et problem for brugere i udkanten af ledningsnettet, nemlig at de fortsat bruger flere m³ for at få den samme varme som andre, og derfor drøftes den nye måleenhed som hedder kalorie målere, efter opfordring fra flere brugere. Da kaloriemålere er ret nye koster det 469.000 kr. at udskifte alle målere, men der kan samtidig spares olie for ca. 144.000 kr. fordi temperaturen kan sænkes. Beløbet svarer til 69 ton olie. Bestyrelsen var imod dette forslag og ville have flere oplysninger om denne nye teknik, og hvis generalforsamlingen

vedtog, at der nu skulle monteres disse nye tingester, ville bestyrelsen omgående gå af, men i sidste øjeblik kom et ændringsforslag fra dirigenten om at udsætte forslaget om disse kaloriemålere et år, og det blev vedtaget. Der gik dog et par år, så blev disse målere monteret, og fungerede fra 1983.

I 1982 er røster fremme i Svendborg byråd om at lave tilslutnings pligt til naturgassen i Skårup, men forslaget faldt dog til jorden igen, og et bestyrelsesmedlem der sad i byrådet ville omgående udtræde af byrådet, hvis det blev gennemført, han havde en klar opfattelse af at byrådet ønskede Skårup fjernvarme nedlagt. Det var også midt i 80erne at der var de første forhandlinger med naturgas Fyn, og der var også sonderinger vdr. at lave et halmfyrings anlæg. I 1985 bliver halm fyrs projektet endeligt skrinlagt, trods det at olien stiger fra 2258 til 2700 kr. pr. ton, der arbejdes videre med naturgas projektet, og resultatet bliver naturgas på fjernvarmen fra december 1986, dog ikke som kraftvarmeverk endnu. En stor bruger bliver nu tilsluttet, nemlig sportshallen. Og fra den 14. januar kommer også seminarier med. I Østermarken bliver der bygget 46 huse til udlejning som alle får fjernvarme, de er klar i 1988. Samme år får værket lavet termografi af ledningsnettet med henblik på en plan for evt. renoverings prioritering. Der kan måske altid findes sårbare steder, men gennemgående har værket og dens bestyrelse altid været gode til at renovere og få lagt de moderne rør løbende, og varmemesteren og hans assistent har i mange år udført en masse af arbejdet selv, hvilket giver en stor besparelse for brugerne. Nu begynder tankerne også om det var noget med et kraftvarmeverk, dette drøftes med rådgivende ingeniør firma Cowi, som anbefaler man venter lidt endnu idet der en ny lovgivning på vej for området. Den nye lov kom og man forberedte kraftværket som påbegyndtes i 1995, og det følgende år kunne man starte den nye gasmotor, så der kunne sælges el. I samme forbindelse blev den 34 m. høje murede skorsten udskiftet med den nuværende stålskorsten. Værket har de i mange år hele tiden fulgt med udviklingen, bl.a. med ny motor som er miljø rigtig, også med hensyn til forurening et stykke tid frem. Motoren yder 2000 hk. Det samme som 9 lastbiler. I det hele taget må vi håbe at Skårup Fjernvarme kan blive ved med at skaffe bestyrelsesmedlemmer, og kan køre som en selvejende institution fremover.